

Agnieszka KASIŃSKA-ANDRUSZKIEWICZ*

BRAK PRZESTRZENI SPOŁECZNYCH I KONTYNUACJI ZAŁOŻEŃ URBANISTYCZNYCH WSI SKÓRZEWO JAKO WYNIK SUBURBANIZACJI POZNANIA

Urban sprawl to zjawisko poszerzania granic miejskich na obszary o niższym stopniu zurbanizowania np. sąsiadujących gmin. Jest to proces spontaniczny, niezaplanowany. Wynika z potrzeby zapewnienia odpowiedniej ilości zabudowy mieszkaniowej, w niższej cenie, w akceptowalnej odległości od centrum miasta. Potrzeba ta powstaje z powodu wzrostu zaludnienia w mieście. Nowe inwestycje, realizowane w pośpiechu, z ukierunkowaniem na zysk, przyczyniają się do degradacji układu wsi, pomijania odwoływania się do wzorców lokalnej architektury we współcześnie powstającej zabudowie. Następuje niedopasowanie infrastruktury do potrzeb gwałtownie rozrastających się wsi i osiedli mieszkaniowych, w szczególności widoczna jest zbyt mała przepustowość dróg, niewystarczająca ilość terenów rekreacyjno-parkowych. Powstają kolonie zabudowy mieszkaniowej, pozbawione przestrzeni społecznych, rekreacyjnych, zielonych z problemem sprawnego dojazdu do miejsca pracy, z niesprzyjającymi warunkami dojść dla pieszych. Niedostosowana liczba dróg do liczby mieszkańców powoduje w gminie sytuacje, w których natężenie ruchu w godzinach szczytu jest zbyt wysokie. Uniemożliwia to włączenie się do ruchu mieszkańców miejscowości, przez środek której prowadzone są główne drogi przelotowe. Droga prowadząca do Poznania zbiera ruch z okolicznych wsi, generując w samym centrum miejscowości korki, spaliny, a do tego zbyt wąskie chodniki lub ich brak sprawiają, że taka sytuacja stanowi niebezpieczeństwo dla pieszych, głównie dzieci idących do szkoły. Innym problemem są inwestycje powstałe w latach 90. oraz na początku XXI w., na obszarach jeszcze niepokrytych MPZP, a które na skutek rozwoju wsi zostały wchłonięte. Powstają sytuacje, w których ich funkcja zupełnie nie wpisuje się w charakter terenu, na którym się znajdują. W centrum wsi o potencjale kulturowym powstały w latach 90. zakłady produkcyjne, magazyny, składy budowlane, warsztaty mechaniki samochodowej, parkingi. Takie sąsiedztwo przy szkole, kościele, zabudowie mieszkaniowej, na terenie znajdującym się w centrum wsi, mającym potencjał do kreacji przestrzeni publicznej, placu, miejsca spotkań mieszkańców, skutecznie niweczy ten potencjał. Przestrzeń publiczna, społeczna to nie tylko budynki z usługami w postaci galerii handlowych czy dyskontów. Stanowią ją place, skwery, miejsca rekreacji i spacerów a w wielu miejscowościach występuje deficyt tych

* Politechnika Poznańska, Wydział Architektury, Instytut Architektury i Planowania Przestrzennego. ORCID: 0000-0002-9282-4722.

przestrzeni. Usługi w postaci galerii i dyskontów są zgrupowane w Skórzewie wzdłuż głównej drogi dojazdowej biegnącej przez środek miejscowości, będąc naturalnym punktem zatrzymania po drodze z pracy. Znajdujące się od frontu parkingi i rozmieszczenie w odległościach od osiedli najwygodniejszych do pokonywania samochodem nie generują ruchu pieszego. Obiekty te zatem trudno nazwać usługami mającymi potencjał miastotwórczy. Są raczej odpowiedzią jedynie na potrzeby bytowe mieszkańców, a nie społeczne. Taka forma handlu tworzy miejscowość, w której dominujący jest ruch samochodowy. Natomiast skala wsi daje szansę na poruszanie się pieszo i tworzenie miejscowości „15-minutowej”. To pozytywnie wpływałoby na obniżenie ruchu samochodowego, podniesienie jakości życia mieszkańców, nawiązywanie relacji społecznych dzięki wizytom na targowiskach, skwerach, miejscach rekreacji i wypoczynku zlokalizowanym w niedużej odległości od miejsca zamieszkania, dostępnych w odległościach dogodnych dla pieszych. Te sytuacje ukazują konieczność tworzenia wysokiej jakości MPZP z dużą świadomością władz, projektantów i inwestorów.

Słowa kluczowe: lokalna architektura, urban sprawl, przestrzenie publiczne

1. WPROWADZENIE. PROCES URBAN SPRAWL W AGLOMERACJI POZNAŃSKIEJ

W artykule autor ukazuje zmiany charakteru i krajobrazu wsi Skórzewo, graniczącej bezpośrednio z Poznaniem, znajdującej się w gminie Dopiewo w województwie wielkopolskim. Przemiany, które następują w układzie urbanistycznym wsi, są dynamiczne. Bywa, że zabudowa powstająca na skutek wydawania decyzji o warunkach zabudowy lub na podstawie miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego o wycinkowym zakresie tworzy obszary monofunkcyjne, pozbawione przestrzeni publicznych czy terenów rekreacji. Duże zapotrzebowanie na tereny przeznaczone pod zabudowę mieszkaniową na terenie graniczącej wsi po części wynika z niekontrolowanej suburbanizacji sąsiadującego miasta – Poznania. Proces ten to rozlewanie się miast (ang. *urban sprawl*). Jest to zjawisko niekontrolowanego poszerzania miejskich obszarów na tereny o niższym stopniu zurbanizowania, np. sąsiadujących gmin. Jest to proces spontaniczny, niezaplanowany. Jest procesem często towarzyszącym zjawisku suburbanizacji, czyli migracji mieszkańców z centrum miasta na przedmieścia. Ogólny wzrost zaludnienia w mieście przekłada się na rozwój zabudowy mieszkaniowej na peryferiach miasta. Jedną z przyczyn wyludniania centrów miast oraz wyboru na miejsce zamieszkania lokalizacji podmiejskich jest niższa cena gruntów i nieruchomości w gminach podmiejskich w akceptowalnej odległości od centrum miasta. Istotne są: popyt na nowe budownictwo i rozbudowa komunikacji podmiejskiej.

Przyczynami wyludniania centrum miasta Poznania, co przekłada się na wybór na miejsce zamieszkania lokalizacji podmiejskich, są zbyt wysokie czynsze. Zamiana funkcji mieszkaniowej i handlowej w śródmieściu na biura, które wieczorem pustoszeją, przyczynia się do zmniejszenia poczucia bezpieczeństwa. Postępująca degradacja rejonów śródmiejskich i dekapitalizacja zabudowy śródmiejskiej są powodem migracji mieszkańców. Proces ten potęguje pogorszenie stanu infrastruktury technicznej w śródmieściach, brak terenów zielonych i rekreacyjnych. Brak infrastruktury usług społecznych o charakterze opiekuńczym, takiej jak przedszkola, żłobki, skutkuje zmniejszeniem zainteresowania kupnem mieszkania w śródmieściu np. przez rodziny z małymi dziećmi, a w konsekwencji migracją młodych rodzin na przedmieścia.

Potrzeba budowy nowych osiedli, tańsze grunty oraz brak uchwalonych MPZP w sąsiednich gminach lub MPZP o niskiej jakości powodują niekontrolowany proces rozlewania się miasta. W gminach ościennych następuje przekształcanie gruntów rolnych na budowlane, a w kolejnym etapie na skutek wydawania decyzji o warunkach zabudowy, masowe pokrywanie terenów wiejskich osiedlami mieszkaniowymi, będącymi często inwestycjami deweloperskimi.

Rys. 1. Mapa powiatu poznańskiego z ilustracją ruchu migracyjnego mieszkańców [opracowanie własne]

2. SKÓRZEWO – MIEJSCOWOŚĆ W GMINIE DOPIEWO

W artykule omówiony zostanie problem deficytu terenów rekreacji i wypoczynku w dogodnej odległości od zabudowy mieszkaniowej we wsi Skórzewo znajdującej się w gminie Dopiewo pod Poznaniem. Przybliżony zostanie temat dużego pokrycia terenów Skórzewa miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego, w zestawieniu z brakiem MPZP w kluczowych miejscach miejscowości. Istotna wyrwa w warstwie MPZP uchwalonych dla miejscowości powoduje utratę szansy na zorganizowanie przestrzeni wysokiej jakości, odpowiedniej dla centrum wsi. Nieład przestrzenny w centrum wsi, będący wynikiem decyzji inwestycyjnych z końca lat 90. i początku XXI w., pozostaje bez MPZP i pomysłu na zagospodarowanie przestrzenne obszaru o potencjale miastotwórczym.

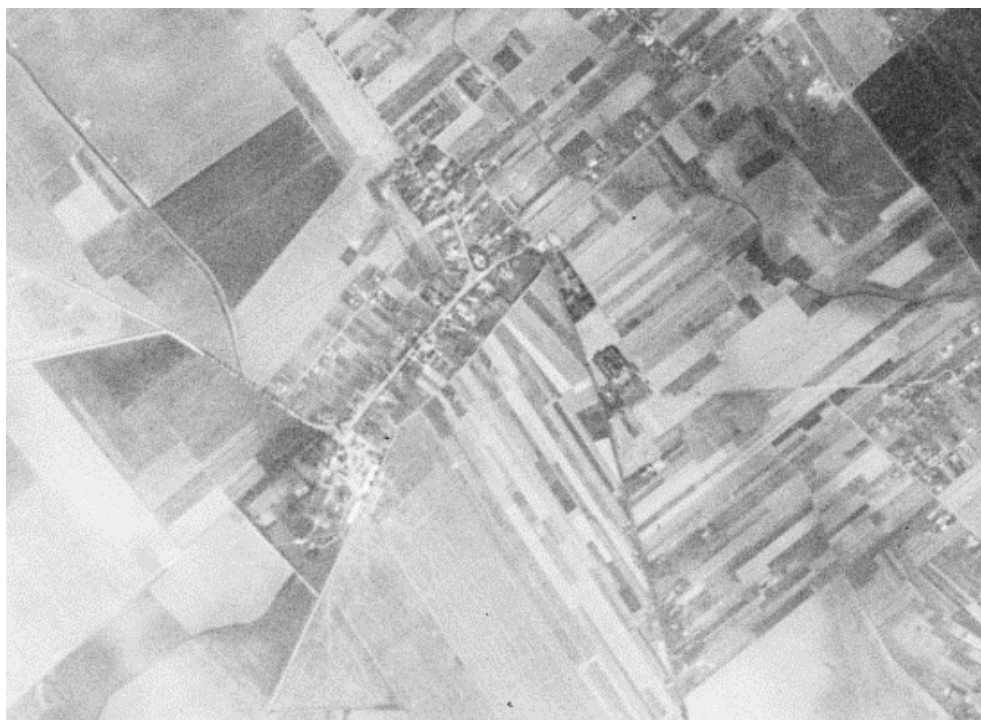

Rys. 2. Skórzewo w gminie Dopiewo [opracowanie własne]

Powiat Poznański składa się z 17 gmin. Od strony zachodniej z Poznaniem graniczy gmina Dopiewo. W jej skład wchodzi wieś Skórzewo, zlokalizowana bezpośrednio przy granicy z Poznaniem. Skórzewo powstawało w latach 1400-1600. Wieś wraz z kościołem parafialnym od XIV w. posiadali Drogosławice herbu Hab-

dank, w XV w. zaś rodzina Skórzewskich (wówczas przy Skórzewie powstała nowa osada, tzw. Małe Skórzewo lub Skórzewko, która w XIX w. połączyła się przestrzennie z tzw. Wielkim Skórzewem).

W latach 1910-1929 proboszczem był tu ks. Stanisław Kozierowski, współorganizator powstania wielkopolskiego, jeden z założycieli Uniwersytetu Poznańskiego.

Rys. 3. Zdjęcie satelitarne wykonane w 1965 r. [[https://pl.wikipedia.org/wiki/Skórzewo_\(województwo_wielkopolskie\)#/media/Plik:Skórzewo_\(województwo_wielkopolskie\),_1965-08-23.png](https://pl.wikipedia.org/wiki/Skórzewo_(województwo_wielkopolskie)#/media/Plik:Skórzewo_(województwo_wielkopolskie),_1965-08-23.png)] 20.06.2023

Na zdjęciu (rys. 3) dominują pola i ziemie uprawne. Widoczny jest zarys osady – wsi o układzie ulicówki. Wraz z upływem lat miejsce to rozwijało się i przeobrażało.

Obecnie jest to mocno rozbudowana wieś z zanikającym rolnictwem indywidualnym. Ze względu na sąsiedztwo Poznania nabiera charakteru z dominującą funkcją mieszkaniową, choć rozwija się tu też rzemiosło i drobny przemysł. Liczba mieszkańców: 8389 (dane z 31 stycznia 2023 r.).

Czynnikami przyciągającymi nowych mieszkańców do gminy są m.in. tańsze grunty niż w mieście, bliskość autostrady A2 oraz drogi ekspresowej S11, bliskość lotniska, pętla tramwajowa na granicy miasta i gminy oraz parking buforowy.

Rozwinięta infrastruktura szkolnictwa i usług społecznych o charakterze opiekuńczym jest dużym atutem. W Skórzewie dobrze rozwinięty jest handel w postaci galerii handlowej i dyskontów oraz dostępność do przychodni, gabinetów lekarskich, aptek.

Biorąc pod uwagę, że w Poznaniu przeważają wiatry zachodnie, usytuowanie Skórzewa na zachodzie Poznania zapewnia czystsze powietrze niż po wschodniej stronie miasta. Lokalnie jednak jakość powietrza warunkuje obecność smogu.

Z perspektywy walorów przyrodniczych Skórzewo nie ma na swoim terenie lasów, a przeważająca zieleń otaczająca osiedla mieszkaniowe to pozostałe pola lub zieleń wzdłuż cieków wodnych. Najbliższy las to Las Zakrzewski znajdujący się w sąsiednich miejscowościach Dąbrówce i Zakrzewie. Obecność terenów zieleni czy rekreacji to nieliczne place zabaw, boiska przy szkołach, korty, park, zieleń na terenie prywatnych działek z zabudową jednorodzinną. Z analiz MPZP wynika, że bliskość zieleni i obszarów rekreacji nie jest wystarczająca. Sytuację poprawia obecność zieleni ogrodowej na indywidualnych działkach z zabudową jednorodzinną i jeszcze istniejące pola uprawne. Jednak tereny zieleni dla mieszkańców są dość ograniczone i nierównomiernie rozłożone na terenie miejscowości.

3. ANALIZA FUNKCJONALNA WSI SKÓRZEWO – PRZEDMIOT, CEL I METODY BADAŃ

3.1. Cel badań

Autor przeprowadził analizę funkcjonalną wsi Skórzewo. Cel badawczy to zbadanie zjawiska niekontrolowanego rozlewania się zabudowy na terenach wsi Skórzewo, sąsiadujących z Poznaniem i konsekwencji tego procesu, a także ustalenie, jakie walory przestrzenne i krajobrazowe ma wieś Skórzewo. Celem jest też określenie terenów wymagających uporządkowania przestrzeni oraz wykazanie obszarów z niedoborem terenów zieleni urządzonej o funkcji wypoczynku i rekreacji. Wyniki mają zwrócić uwagę na potrzeby mieszkańców, których uwzględnienie w MPZP daje szansę na wdrożenie. Autor ma na celu zwrócenie uwagi na temat walorów przyrodniczo-krajobrazowych wsi szczególnie w obrębie cieków wodnych stanowiących naturalny krajobrazowy pas zieleni, będący korytarzem migracyjnym zwierząt oraz miejscem ich schronienia. Pasy te dawniej biegnące pomiędzy polami uprawnymi, gdzieś jeszcze niezabudowanymi, mają potencjał tworzenia zieleni krajobrazowej i powinny być chronione oraz wzmacniane. Szerokość tych pasów nie może być redukowana do minimum w celu poprowadzenia dróg czy maksymalizacji terenów zabudowy. Tereny takie powinny być chronione. Autor porównuje działania planistyczne wzdłuż cieku Wirynki oraz cieku Skórzyny, prezentując dwa podejścia do wykorzystania potencjału tych terenów. Obser-

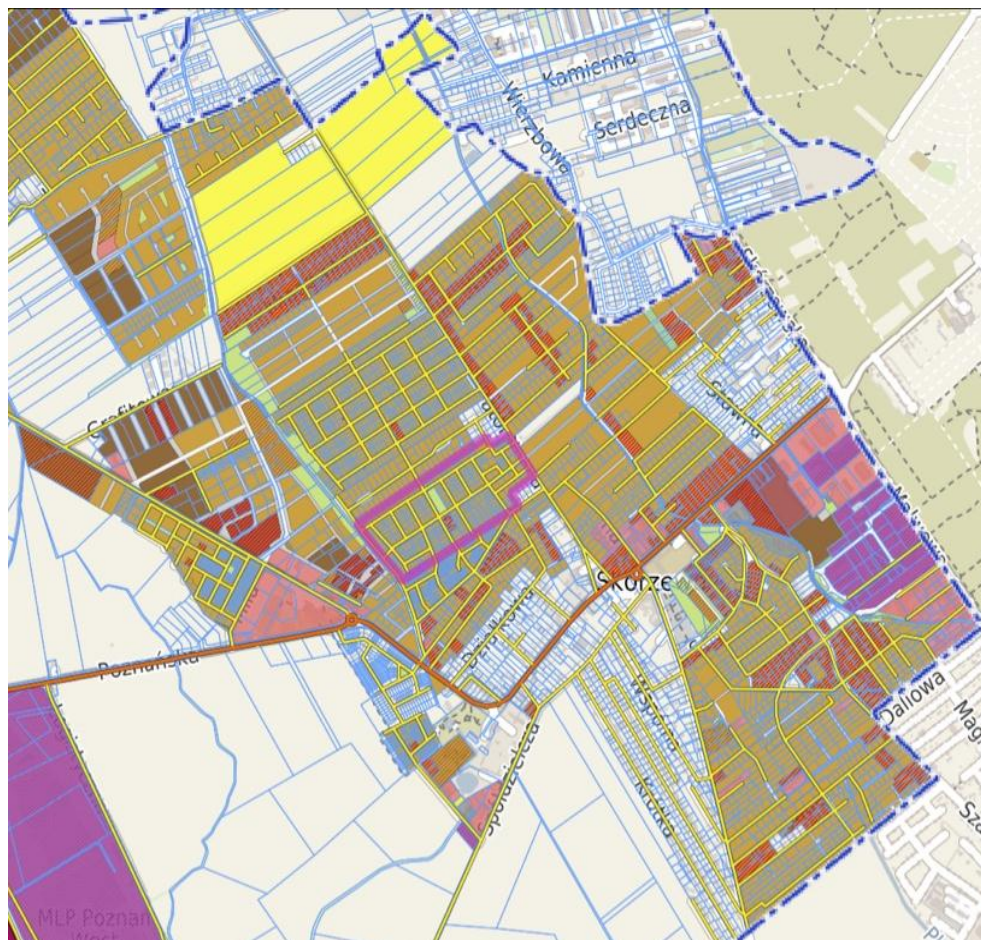
wacja działań planistycznych organu pozwala wskazać działania warte rozwijania i kontynuacji dotyczące ciek Wiryński. Jednocześnie można wskazać tereny, na których te dobre praktyki nie zostały zastosowane. Takim terenem jest ciek wodny Skórzyny o dużym potencjale krajobrazowym, który w planach nie został potraktowany jako cenny pas zieleni spacerowej i nie zastosowano tam np. poszerzenia pasa zieleni. Niestety, w planach wzdłuż ciek przewidziane jest prowadzenie drogi dojazdowej, zmieniającej na zawsze krajobraz. Wprowadzenie w to miejsce betonu i ruchu samochodowego powoduje redukcję zieleni, fragmentaryczne wybetonowywanie koryta ciek, wycinkę drzew.

3.2. Metody badań

Badania polegały na analizie porównawczej miejscowych planów zagospodarowania przestrzennego uchwalonych w latach 1996-2023, bazując na danych z Rejestru aktów planowania przestrzennego ze strony Urzędu Gminy Dopiewo, Systemu informacji Przestrzennej. Wykonano zestawienie tabelaryczne (rys. 6) oraz wykres (rys. 7). Porównano rysunki przedstawiające pokrycie miejscowości planami MPZP w roku 2018 (rys. 5) ze stanem obecnym (rys. 4). Dokonano badań metodą case study (studium przypadku) wsi Skórzewo, pochylając się nad jakością rozwiązań przestrzennych. Przeprowadzono badanie terenowe *in situ*, których rezultatem jest inwentaryzacja fotograficzna. Nastąpiło rozpoznanie istniejących terenów zieleni i rekreacji, następnie zestawiono je z terenami zieleni projektowanymi w MPZP na rycinie (rys. 12). W czasie badań *in situ* autor zmierzył (*investigationibus per experientiam*) długość dojsć pieszych z terenów zieleni urządzonej do obszarów zabudowy. Wynikiem tych badań jest rycina przedstawiająca izochrony dojsć (rys. 13).

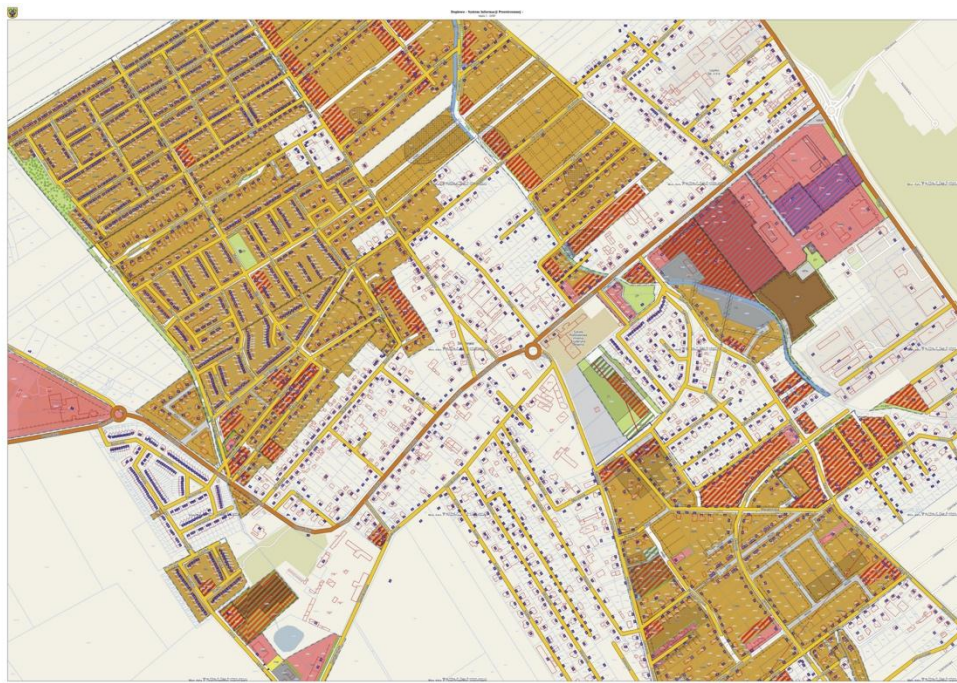
3.3. Badania

W Gminie Dopiewo według danych z Rejestru aktów planowania przestrzennego Gminy Dopiewo od roku 1996 do chwili obecnej uchwalono 60 MPZP dla terenu Skórzewa (<https://dopiewo.e-mapa.net/wykazplanow/>). Plany te obejmują obszary rozwijające się na obrzeżach, jak również w części centralnej miejscowości. Jednak część ścisłego historycznego centrum pozostaje nieobjęta miejscowym planem (rys. 4). Należy zauważyć, że władze gminy czynią starania, aby sukcesywnie pokrywać coraz to większe obszary, również w centrum miejscowości, szczególnie w ostatnich latach możemy zaobserwować wzrost ilości MPZP. Dla porównania rys. 5 przedstawia obłożenie planami miejscowość Skórzewo w roku 2018.

Rys. 4. Obłożenie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego terenu Skórzewa [System Informacji Przestrzennej]

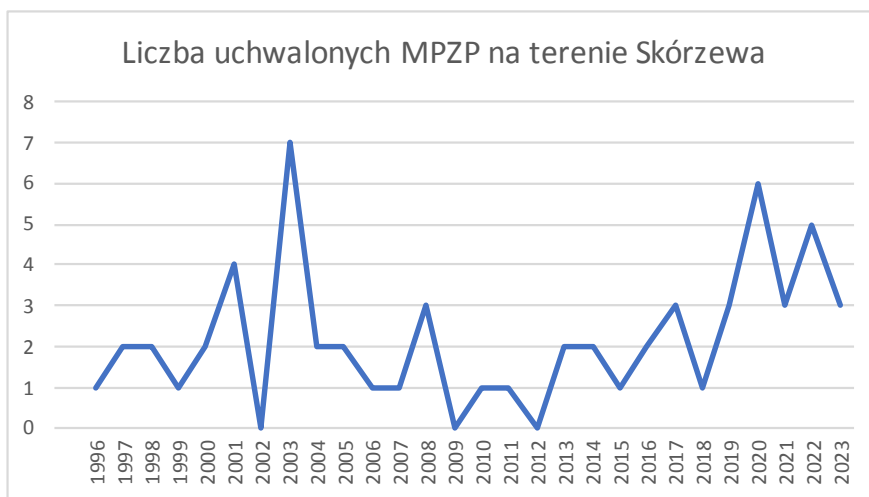
Na podstawie Rejestru aktów planowania przestrzennego zawartego na stronie Urzędu Gminy Dopiewo w Systemie Informacji Przestrzennej (źródło: <https://dopiewo.e-mapa.net/wykazplanow/>) autor sporządził tabelę, która przedstawia liczbę uchwalanych MPZP w latach 1996-2023 na terenie Skórzewa. Wynika z niej, że w ostatnich czterech latach wzrosła liczba wydawanych planów. Uzupełniają one plany na obszarach istotnych z punktu widzenia tworzenia przyjaznego dla mieszkańców centrum miejscowości.

Rys. 5. Obłożenie miejscowymi planami zagospodarowania przestrzennego Skórzewa w roku 2018 [System Informacji Przestrzennej]

Data uchwały	Liczba uchwalonych MPZP na terenie	Data uchwały	Liczba uchwalonych MPZP na terenie
1996	1	2010	1
1997	2	2011	1
1998	2	2012	0
1999	1	2013	2
2000	2	2014	2
2001	4	2015	1
2002	0	2016	2
2003	7	2017	3
2004	2	2018	1
2005	2	2019	3
2006	1	2020	6
2007	1	2021	3
2008	3	2022	5
2009	0	2023	3

Rys. 6. Liczba uchwalonych MPZP w latach 1996-2023 na terenie Skórzewa [źródło Urząd Gminy Dopiewo, System informacji Przestrzennej, Rejestr aktów planowania przestrzennego, oprac. A. Kasińska-Andruszkiewicz]

Rys. 7. Wykres przedstawiający liczbę uchwalonych MPZP w latach 1996-2023 na terenie Skórzewa [A. Kasińska-Andruszkiewicz]

Analiza uchwalonych planów w latach 1996-2023 pozwala zaobserwować, że zdecydowanie większa część miejscowości została pokryta MPZP. Jednak w ścisłym historycznym centrum wsi, gdzie znajdują się szkoła SP1 i kościół, nie uchwalono planu. Inwestycje powstałe na początku lat XXI w. (źródło: Ceidg.gov.pl), tj. magazyny, zakłady produkcyjne, skład budowlany, mechanika samochodowa, o funkcji niedopasowanej do tego obszaru wpływają na poczucie braku ładu przestrzennego. Tereny wartościowe miastotwórczo pozostały bez zabezpieczenia przed kolejnymi niewpisującymi się inwestycjami oraz bez koncepcji na uporządkowanie tej przestrzeni w przyszłości.

Z przeprowadzonych analiz wynika, że w miejscowości Skórzewo dominuje zabudowa mieszkaniowa. W pasie graniczącym z Poznaniem umieszczony został pas terenów zabudowy produkcyjnej, składów, magazynów i usług. Na wschodzie miejscowości wzdłuż drogi przelotowej – ul. Poznańskiej – zlokalizowane są usługi (dyskonty oraz galeria handlowa, zgrupowane po południowej stronie pierzei). Dystans między zabudową mieszkaniową a sklepami, jak również skala obiektów z umieszczonymi parkingami na froncie działki sprawiają, że ruch samochodowy jest dużo częstszy niż pieszy. W historycznym centrum wsi zlokalizowana jest szkoła SP1, kościół oraz kilka punktów gastronomicznych rozrzuconych wzdłuż ruchliwego ronda na ul. Poznańskiej. Znajdują się tam również wspomniane wcześniej powstałe w latach 2000-2005 zakłady produkcyjne, skład materiałów budowlanych, zakłady mechaniki samochodowej, rozległy parking. Wszystko to przemieszane jest z zabudową mieszkaniową i gospodarską. Jest to tzw. krajobraz mozaikowy. Brakuje ładu przestrzennego.

Rys. 8. Zdjęcie ilustrujące brak ładu przestrzennego, skład materiałów budowlanych sąsiaduje z zabytkowym kościołem w centrum wsi [A. Kasińska-Andruszkiewicz]

Rys. 9. Zakład produkcyjny w centrum miejscowości, w sąsiedztwie zabudowy mieszkaniowej [A. Kasińska-Andruszkiewicz]

Rys. 10. Zdjęcie ilustrujące brak ładu przestrzennego [A. Kasińska-Andruszkiewicz]

Z powodu braku planów MPZP na początku XXI w. w miejscowości rozwijała się działalność gospodarcza również w miejscach strategicznie niewłaściwych dla rozwoju centrum, wyposażonego w przestrzenie publiczne z zielenią. Inwestycje powstawały na podstawie decyzji o warunkach zabudowy, przy których wydawaniu analizie podlega bardzo ograniczony teren, zbyt mały, by właściwie ocenić kontekst. Działki budowlane wytyczane były na polach w układach najprostszyc gwarantujących dojazd, ale np. bez planowania przestrzeni społecznych. Z biegiem lat należy uznać, że obiekty produkcyjne/magazynowe znajdujące się w centrum historycznym zostały wchłonięte, jednak ważne, aby zabezpieczyć ściśle centrum przed kontynuacją zabudowy o takiej funkcji w przyszłości. Dopóki nie powstanie MPZP zabezpieczający te tereny istnieje ryzyko, że sąsiedztwo stanie się argumentem dla inwestora, by taką decyzję o warunkach zabudowy na organie wymóc. Organ nie będzie miał możliwości nie wydać decyzji o warunkach zabudowy, ponieważ jednym z elementów koniecznych przy sporządzaniu dokumentu jest analiza najbliższego sąsiedztwa działki i jeżeli w jej otoczeniu znajduje się określona funkcja, inwestor ma prawo ubiegać się o zgodę na tę samą funkcję. W centrum miejscowości, przy kościele oraz szkole nie powinny być lokalizowane składy budowlane, magazyny tylko główny plac z drobnymi usługami, takimi jak usługi kulturotwórcze, gastronomia, zabudowa mieszkaniowa, zieleń parkowa, które poprawią jakość życia mieszkańców.

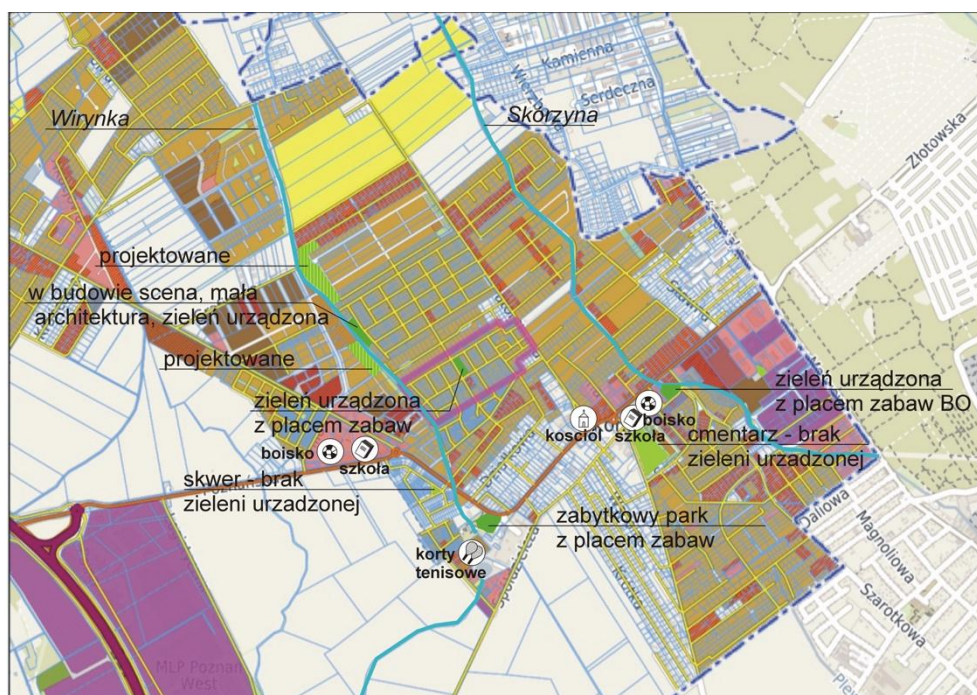
Rycina lokalizacji obiektów usług, kultury, edukacji, rekreacji w Skórzewie w obszarze centrum (rys. 11) przedstawia analizę funkcji rozmieszczonych w centrum Skórzewa. Z analizy wynika, że okolice kościoła i głównej ulicy mają przemieszane funkcje – jest to krajobraz mozaikowy. Wieś ta posiada niezwykle walor krajobrazowy, jakim jest dominanta w postaci wieży kościoła widoczna z wielu kilometrów, umieszczona w osi ul. Batorowskiej. Ulica ta prowadzi z drogi szybkiego ruchu ul. Bukowskiej do Skórzewa. Kościół wraz z wieżą umieszczony został w kluczowym punkcie wsi, na skrzyżowaniu dwóch głównych dróg. Dlatego wieża widoczna jest również z perspektywy drugiej ulicy dojazdowej – ul. Poznańskiej.

Rys. 11. Lokalizacja obiektów usług, kultury, edukacji, rekreacji w Skórzewie w obszarze centrum [A. Kasińska-Andruszkiewicz]

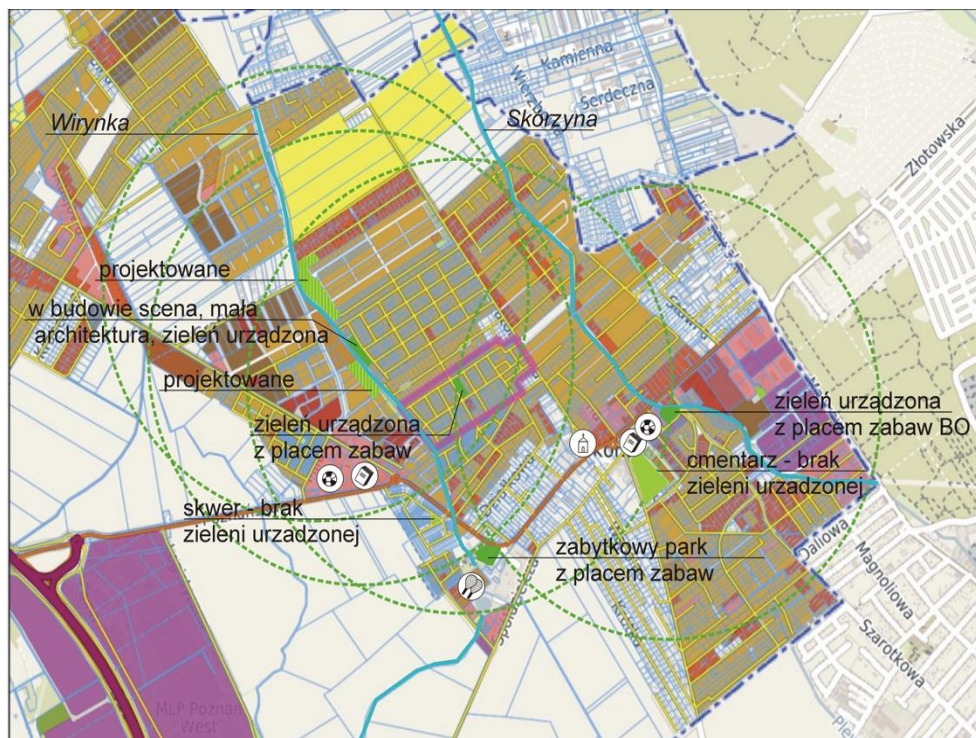
Przyglądając się z bliższej perspektywy, widzimy, że lokalizacja pewnych obiektów daje szansę na stworzenie dobrze działającego centrum, będącego przestrzenią przyciągającą użytkowników. Przy tworzeniu planu i układu urbanistycznego dla centrum Skórzewa należałoby uwzględnić przestrzeń społeczną w postaci np. miejskiego placu z elementami zieleni parkowej. To pozwoliłoby wykreować przestrzeń publiczną przyciągającą użytkowników oraz zatrzymującą tych, którzy się tam pojawiają z powodu lokalizacji szkoły, kościoła i restauracji.

Kolejnym wnioskiem, który nasuwa się po przeanalizowaniu uchwalonych planów, jak również po przeprowadzeniu badań *in situ* jest nierównomierne rozłożenie terenów zieleni urządzonej na obszarze wsi, nie dając mieszkańcom północno-wschodniej części Skórzewa oraz południowo-wschodniej części, równej dostępności do terenów rekreacji i wypoczynku (rys. 12). Brakuje wygodnych, zazielenionych tras pieszo ruchu, które odciążą ruch samochodowy. Nie będą wyłącznie wąskim chodnikiem wzdłuż ruchliwych jezdni lub zabetonowanym ciągiem pieszym pomiędzy domami, pozbawionym nasadzeń drzew wzdłuż alei.

Rys. 12. Rycina przedstawiająca istniejące i projektowane tereny zieleni zorganizowanej w Skórzewie. Jasna zieleni ze szrafurą kreskowaną – projektowana zieleni urządzonej, ciemna zieleni – istniejąca zieleni urządzonej, jasna zieleni – istniejący teren zieleni o innej funkcji niż wypoczynku i rekreacji [A. Kasińska-Andruszkiewicz]

Ilość i powierzchnia terenów rekreacji i wypoczynku również mogłyby zostać zwiększona. Z analizy rysunku izochron (rys. 13) wynika, że odległości 15 min dojazdu do terenów zieleni urządzonej z różnych terenów wsi zostają spełnione – a zatem teoretycznie jest to wynik prawidłowy. W praktyce natomiast dostęp jest nierównomierny i utrudniony przez brak bezpośrednich dojazdów pieszych, bez konieczności często nadkładania drogi lub przekraczania ruchliwej ulicy.

Rys. 13. Rycina przedstawiająca izochrony dojeżdż (15 min) do terenów zieleni służących wypoczynkowi i rekreacji [A. Kasińska-Andruszkiewicz]

Po analizie powstałych MPZP oraz stanu istniejącego wśród spostrzeżeń nasuwa się refleksja, że tereny Skórzewa są intensywnie zabudowywane głównie zabudową mieszkaniową jednorodziną, choć nie brak zaplecza w postaci szkół, żłobków, przedszkoli oraz usług w postaci galerii handlowej i dyskontów. Uporządkowane tereny zieleni parkowej i rekreacji są natomiast minimalne, a walory przyrodnicze i krajobrazowe miejscowości mają potencjał, by je wykorzystywać i zabezpieczać w planach, szczególnie tereny wzdłuż cieków wodnych. Bardzo dobrą praktyką jest zabezpieczenie w planach terenu zieleni przy cieku wodnym Wirynka, na osiedlu Cytrusowym przy ul. Figowej oraz ul. Budelejowej w kierunku północnym, jak również po drugiej stronie cieku przy osiedlu Grafitowym (zabudowie mieszkaniowej wielorodzinnej, na którego terenie brak terenów rekreacji). Te nowe praktyki są zauważalne i potrzebne, aby poprawić komfort życia mieszkańców poszukujących terenów spacerowych, aktywności fizycznej i przestrzeni do zabaw na świeżym powietrzu dla dzieci. Pomimo starań gminy, by tworzyć nowe tereny zielone wzdłuż cieku Wirynki, ciek Skórzyny w planach nie ma zabezpieczonego pasma dającego możliwość rozwinięcia zieleni i rekreacji na tamtych terenach.

14	w sprawie uchwalenia MPZP zespołu mieszkaniowo-usługowego Skórzewo-Zachód I	01.04.1996	
15	w sprawie uchwalenia MPZP terenu aktywizacji gospodarczej w Skórzewie rejon ulic Poznańskiej i Malwowej	15.12.1997	
33	w sprawie: uchwalenia MPZP terenu aktywizacji gospodarczej w Skórzewie rejon ul. Spółdzielczej.	29.09.1997	
36	w sprawie: uchwalenia MPZP terenu zabudowy wielorodzinnej w Skórzewie	30.01.1998	
39	w sprawie: uchwalenia MPZP terenów budownictwa mieszkaniowego w Skórzewie	20.05.1998	
50	w sprawie MPZP w miejscowości Skórzewo, działki nr ewid. 423/32, 423/26.	29.11.1999	
52	w sprawie zmiany MPZP rejonu ul. Szarotkowej w Skórzewie	30.10.2000	
62	w sprawie MPZP w miejscowości Skórzewo - działki nr 466/10	26.02.2001	
72	w sprawie: uchwalenia MPZP w miejscowości Skórzewo działki nr 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 109, 110	26.02.2001	
73	w sprawie uchwalenia MPZP terenów zabudowy mieszkaniowo - usługowej w Skórzewie	12.02.2001	
74	w sprawie MPZP terenów zabudowy mieszkaniowej jednorodzinnej w Skórzewie rejon ul. Malinowej gm. Dopiewo	27.11.2000	
77	w sprawie uchwalenia MPZP terenów zabudowy mieszkaniowo-usługowej w Skórzewie, w rejonie ul. Batorowskiej, działki nr ewid. 113, 114, 115 o łącznej powierzchni około 4,53 ha	10.09.2001	
111	w sprawie uchwalenia MPZP terenu w miejscowości Skórzewo, rejon drogi gminnej nr. 325319P Skórzewo - Dąbrowa, działki nr. ewid. 425/4, 425/5 oraz część działek 425/6, 425/2, 425/3	26.04.2004	
138	w sprawie: uchwalenia zmiany MPZP w miejscowości Skórzewo, rejon ul. Szarotkowej dla działek ewid. 301/1, 310/22 do 310/25, 311/22 do 311/25, 313/3, 313/5, 313/7 do 313/30, 313/32 do 313/42, 315/3 do 315/8, 315/13 do 315/40, 318/5 do 318/23, oraz część działek 313/45, 318/24	26.05.2003	
139	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo rejon ul. Botanicznej, Kwiatowej, Słonecznej na obszarze działek o nr ewid. 579/10 do 579/30	01.09.2003	
141	w sprawie: uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu zabudowy mieszkaniowej w miejscowości Skórzewo rejon ulicy Trzmiela na obszarze działki o nr ewid. 784	26.05.2003	
142	w sprawie: uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu aktywizacji gospodarczej z zabudową mieszkaniową w miejscowości Skórzewo, rejon ulicy Rzemieślniczej na obszarze działek o nr	26.05.2003	
144	w sprawie: uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, w rejonie ulicy Botanicznej, działki nr ewid. 577/107, 577/10, 577/11 i 577/142	30.06.2003	
155	w sprawie: uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu miejscowości Skórzewo, rejon ulicy Wzrosowej, działki nr 950 do 1002.	27.10.2003	
156	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, rejon ul. Poznańskiej i Nad Potokiem, działki o nr. ewid. 2/6 i 4/3	30.09.2003	
162	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, rejon ul. Ważki, część działki nr ewid. 466/54	27.08.2004	US sportu rekreacja
163	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, rejon ul. Poznańskiej i Szkołnej, działki nr ewid. 306/7, 306/18 do 306/24, 701/1 oraz części działki nr ewid. 307	21.02.2005	
170	w sprawie: zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu aktywizacji gospodarczej w miejscowości Skórzewo, rejon ulicy Malwowej i Poznańskiej. Działki ewid. 292/67, 292/69, 292/70 i 292/71	28.10.2005	P/U
173	w sprawie: uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego miejscowości Skórzewo, rejon ulicy Słonecznej, w obszarze działek o nr ewid.: 577/88 i 577/89, z terenu zabudowy mieszkaniowej	28.08.2006	
181	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Skórzewo, rejon ulicy Bratniej, działka nr ewid. 1010	24.09.2007	
182	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu położonego w miejscowości Skórzewo pomiędzy drogą gminną Dąbrowa- Skórzewo i drogą powiatową Dąbrowka- Skórzewo, część działki nr	23.07.2008	
183	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, dla działek nr. ewid. 20/2, 583, 584	24.11.2008	
184	w sprawie: zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, przy ul. Malinowej, działka nr ewid 292/95	28.01.2008	P/U
198	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Skórzewo, rejon ulicy Szarotkowej i Dąbrowej dla działek 315/38, 315/39, 315/40	26.10.2011	
200	w sprawie uchwalenia zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, rejon ul. Ks. Kozierowskiego	25.10.2010	
201	w sprawie ustalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Dąbrowka, terenu między drogą powiatową Skórzewo- Dąbrowka, a linią kolejową Warszawa- Berlin.	04.02.2013	P/U
207	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, rejon ulicy Ks. Kozierowskiego- część B	04.02.2013	U/ZP
208	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Skórzewo, rejon ulicy Poznańskiej gmina Dopiewo	24.03.2014	
209	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Skórzewo rejon ulicy	26.05.2014	

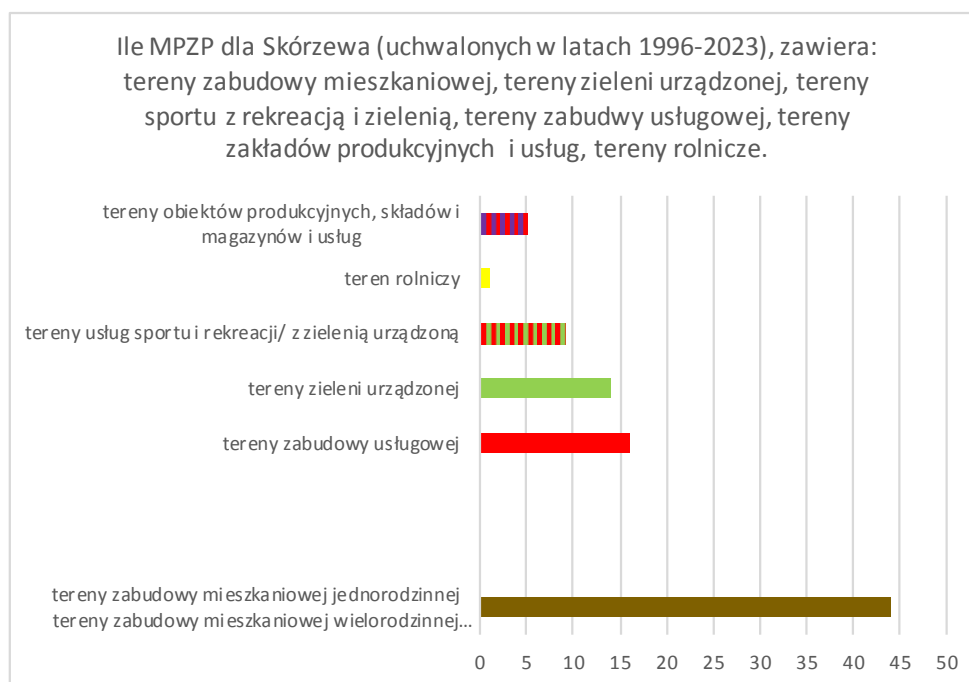
Rys. 14. Tabela (cz. 1) przedstawiająca zestawienie MPZP uchwalonych w latach 1996-2023 na terenie Skórzewa z oznaczeniem rodzaju funkcji pojawiającej się na poszczególnych planach [źródło: Rejestr aktów planowania przestrzennego Urząd Gminy Dopiewo, oprac. A. Kasińska-Andruszkiewicz]

218	w sprawie uchwalenia miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Skórzewo, terenu w rejonie ul. Akacjowej i Poznańskiej, gmina Dopiewo – etap I	28.12.2016		
228	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Skórzewo, gmina Dopiewo terenu w rejonie ul. Kolejowej, Sportowej, Maratońskiej, Szarotkowej i Sadowej.	29.08.2016	U/ZP	
228	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Skórzewo terenu pomiędzy ulicą Batorowską i Lawendową.	26.09.2016		
235	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Skórzewo, terenu w rejonie ul. Kolejowej i Sportowej	30.01.2017	U/ZP	
238	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Skórzewo w rejonie ulic Nad Potokiem, gmina Dopiewo	27.03.2017		
249	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, w rejonie ul. Poznańskiej i ul. Cisowej, gmina Dopiewo.	20.11.2017		
257	Botanicznej	23.04.2018		
274	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo w rejonie ulicy Poznańskiej i Szarotkowej.	07.05.2018		
281	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Skórzewo w rejonie ulic Ogrodowej, Nizicznej i Skórzewskiej, gmina Dopiewo	30.09.2019		
282	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Skórzewo, terenu w rejonie ulicy Malwowej, Osowej i Lipowej	25.11.2019	P/U	
286	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego w miejscowości Skórzewo, w rejonie ulicy Kolejowej i Brzoskwiniowej, gmina Dopiewo	24.09.2020	U/ZP	
288	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, w rejonie ulicy Jabłoniowej, gmina Dopiewo	15.06.2020		
290	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, w rejonie ulicy Batorowskiej, Arbużowej i Miodowej.	27.07.2020	UO/ZP	
291	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo w rejonie ulicy Ks. Kozierowskiego dla części działki o nr ewid. 425/176.	07.07.2020	US	
292	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, w rejonie ulicy Biedronki i Pasikonika, gmina Dopiewo.	27.07.2020		
296	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, rejon ul. Ks. Kozierowskiego – część A – etap II.	28.09.2020		US
300	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, w rejonie ulicy Spółdzielczej, dla działki o nr ewid. 421/6, gmina Dopiewo.	20.09.2021	P/U	
303	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, w rejonie ulicy Szarotkowej, Jaworowej i Malwowej, gmina Dopiewo.	26.04.2021		
308	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w Skórzewo, w rejonie ul. Kolejowej, Gruszczy, Sadowej, Czeresniowej i Szarotkowej, gmina Dopiewo	27.09.2021		
320	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, w rejonie ulicy Batorowskiej, Poznańskiej i Księżycowej, gmina Dopiewo.	08.03.2022		
323	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, w rejonie ulicy Szarotkowej, Szkolnej, Sportowej i Zeglarskiej, gmina Dopiewo	30.05.2022		
331	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, w rejonie ulicy Akacjowej i Jarzębinowej, gmina Dopiewo	29.08.2022		
332	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, w rejonie ulicy Sportowej i Piłkarskiej, gmina Dopiewo.	29.08.2022		
335	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, rejon ul. Ks. Kozierowskiego – część A – etap I.	24.10.2022	US/ZP	
341	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, w rejonie ulicy Dębowej, dla działek o nr ewid. 1179/13 i 1179/14, gmina Dopiewo	24.04.2023		
342	w sprawie miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo i Dąbrowa, w rejonie ulic Batorowskiej i Nektarowej, gmina Dopiewo	24.04.2023		
344	w sprawie zmiany miejscowego planu zagospodarowania przestrzennego terenu w miejscowości Skórzewo, w rejonie ulicy Grafitowej, dla działki o nr ewid. 2/21, gmina Dopiewo	29.05.2023		

Rys. 15. Tabela (cz. 2) przedstawiająca zestawienie MPZP uchwalonych w latach 1996-2023 na terenie Skórzewa z oznaczeniem rodzaju funkcji pojawiającej się na poszczególnych planach [źródło: Rejestr aktów planowania przestrzennego Urząd Gminy Dopiewo, oprac. A. Kasińska-Andruszkiewicz]

Plany przewidują prowadzenie drogi dojazdowej, która w konsekwencji wpłynie na redukcje dzikiej zieleni i wprowadzi w tereny o walorach krajobrazowych beton i ruch samochodowy. Zatem kolejnym wnioskiem, jest dostrzeżenie, że pomimo wielu pozytywnych działań na terenie miejscowości mających na celu wzmocnienie pasa zieleni wzdłuż cieku Wirynki, ciek Skórzyny został potraktowany inaczej. To niesie za sobą ryzyko niewykorzystania potencjału krajobrazowego cieku wodnego Skórzyny, która jest elementem kształtującym podział pól, miejscem schronienia i migracji zwierząt, terenem wypoczynku i spaceru mieszkańców północno-wschodniej części Skórzewa.

Rysunek izochron dojazd (rys. 13) wskazuje na nierównomierne rozłożenie przestrzeni zieleni urządzonej i wypoczynku w miejscowości. Intensyfikacja zieleni i poprowadzenie ścieżek spacerowych oraz rowerowych wzdłuż cieku Skórzyny, zamiast prowadzenia ruchu samochodowego, dałoby szanse na wyrównanie tych proporcji i skorzystanie z potencjału jakie zapewnia miejscowości naturalny krajobraz.

Rys. 16. Wykres przedstawiający zestawienie ilości MPZP o określonej funkcji terenu
[A. Kasińska-Andruszkiewicz]

Analizując zestawienie liczby MPZP, w których uchwalano tereny o różnej funkcji (rys. 16), można odnieść wrażenie, że ta różnorodność jest zachowana. Natomiast analizując mapy będące załącznikami MPZP, widać zdecydowany deficyt terenów zieleni urządzonej w części północno-wschodniej i południowo-wschodniej Skórzewa. Widać, że są obszary, w których tereny zieleni występują w dużym zagęszczeniu a są obszary zupełnie pozbawione wspólnych przestrzeni społecznych w postaci zieleni urządzonej. Powierzchnia tych terenów w stosunku do pow. terenów zabudowy mieszkaniowej również pozostawia wiele do życzenia. Wszak kierując się założeniem, że domy jednorodzinne posiadają swoje ogrody w związku z tym ta zieleń jest obecna nie zastąpi mieszkańcom terenów wspólnych przewidzianych na spotkania, spacer, zabawę dzieci na placach zabaw i miejsca do

uprawiania sportów. Cała wschodnia strona Skórzewa poza placem zabaw „Leśny zakątek” powstałym dzięki wygranemu budżetowi obywatelskiemu, nie posiada terenów zieleni urządzonej. Widniejące zielone plamy na MPZP to duży teren cmentarza zlokalizowany przy szkole SP1 oraz podmokłe tereny na terenach rolnych porośnięte dziką zielenią bagienną.

Potencjał krajobrazowy i przyrodniczy cieków wodnych Skórzyny, by stać się drogą spacerową z towarzyszącymi terenami zieleni urządzonej niestety nie zostanie wykorzystany, tak jak zabezpieczono to wzdłuż Cieku Wirynki, ponieważ zostanie poprowadzona wzdłuż niego droga dojazdowa o szerokości 10 m. Droga dojazdowa w kierunku pn.-pd. mogłaby zostać wytyczona w oddaleniu od cieków, na terenach obecnie niezabudowanych pól, przeznaczonych już w planach na zabudowę jednorodziną. W miejscu, gdzie droga już powstała przy Skórzynie, wiązało się to z wycinką starodrzewia i ze znacznym ograniczeniem pasa zieleni naturalnej wzdłuż cieków wodnych. Wschodnia część Skórzewa pozostaje bez terenów zieleni urządzonej, terenów wypoczynku i rekreacji, tracąc jednocześnie potencjał terenów spacerowych wzdłuż cieków wodnych, dających szansę na powstanie tras spacerowych, rowerowych będących miejscem aktywnego spędzania czasu mieszkańców. Zagadnienie zbyt małej integracji w grupie rówieśniczej wśród dzieci i młodzieży jest istotnym problemem społecznym. Przeniesienie aktywności dzieci i młodzieży na świat wirtualny powodują osamotnienie, brak umiejętności nawiązywania relacji społecznych, problemy zdrowotne i rozwojowe. Dlatego tak istotne jest tworzenie odpowiedniej ilości terenów publicznych dających szansę na spotkania i aktywne spędzanie czasu. Wykorzystywanie potencjału krajobrazowo-przyrodniczego cieków wodnych przepływających przez Skórzewo, tak jak stało się to w przypadku Wirynki, będących naturalnym elementem krajobrazu rolniczego, miedzowego jest kontynuowaniem założeń urbanistycznych wsi Skórzewo. Niedostrzeżenie tego potencjału w przypadku cieków Skórzyny pozbawia wschodnią część Skórzewa wartościowych terenów z punktu widzenia krajobrazowego, przyrodniczego, rekreacyjnego oraz estetycznego, których po zabudowaniu nie uda się odzyskać.

4. PODSUMOWANIE

Badania wykazały, że miejscowość Skórzewo na znaczącej części terenów posiada już uchwalone MPZP. Dominujący teren zajmuje zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna. Usługi, handel i placówki edukacyjne zlokalizowane są wzdłuż głównych tras przelotowych prowadzących przez centrum Skórzewa. Tereny zieleni są nieduże i występują w niewielkiej ilości. Zdecydowanie widać jednak działania planistyczne mające na celu zwiększenie tych terenów szczególnie po zachodniej stronie wsi, wzdłuż cieków wodnych Wirynki. Autor stwierdza niestety brak

takich założeń w planach dotyczących obszaru wzdłuż ciek wodnego Skórzyny na wschodzie miejscowości, gdzie przeważa zabudowa mieszkaniowa. Występuje zatem dysproporcja w rozmieszczeniu terenów zieleni i rekreacji, a walory krajobrazowe ciek wodnego są zagrożone przez planowane prowadzenie tam ruchu samochodowego. W miejscowości stwierdza się niewielką ilość przestrzeni społecznych, umożliwiających spotkania mieszkańców. Ścisłe centrum Skórzewa zlokalizowane przy skrzyżowaniu ul. Batorowskiej z ul. Poznańską jako jeden z niewielu terenów pozostaje nadal bez uchwalonego MPZP. W tej przestrzeni uwiadcza się nieład przestrzenny i funkcjonalny. Zdecydowanie jest to miejsce o potencjale miastotwórczym dzięki znajdującej się tam szkole i zabytkowemu kościołowi. Pomimo instytucji przyciągających użytkowników brakuje w centrum placu zgromadzeń czy skweru z zielenią parkową stanowiących miejsce odpoczynku i spotkań. Sytuację pogarsza prowadzenie przelotowej trasy – ul. Poznańskiej przez środek tej przestrzeni, co powoduje intensyfikację ruchu samochodowego w pobliżu szkoły, stanowiąc zagrożenie dla dzieci. Aby poprawić jakość życia mieszkańców, to właśnie dla terenu historycznego centrum powinien zostać jak najszybciej uchwalony miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego wraz z koncepcją urbanistyczną organizującą tę przestrzeń.

Projektując MPZP, wskazane jest dogłębne zapoznanie się z sytuacją przestrzenną całej miejscowości, z jej układem urbanistycznym, rozkładem funkcji, problemami dotyczącymi dostępności do różnorodnych funkcji w najbliższym sąsiedztwie. Projektowanie „patrząc z góry”, operowanie plamami bez zejścia do poziomu jednostki grozi pominięciem istotnych kwestii. Konieczne jest zejście do poziomu mieszkańca, codziennego użytkownika tej przestrzeni. Przestrzeń powinna być tworzona z perspektywy człowieka, który wchodzi do jej wnętrza, ponieważ przestrzeni doświadczamy z poziomu człowieka. Zatem badania *in situ* są każdorazowo niezbędne.

We współcześnie powstającej zabudowie powinno się stosować odwołania do wzorców lokalnej architektury, tworzących język architektury charakterystycznej dla krajobrazu wsi.

Potrzebne jest projektowanie MPZP uwzględniające studia urbanistyczne danego obszaru, które biorą pod uwagę wystarczająco szeroki kontekst. Trzeba myśleć o relacjach struktury przestrzennej z funkcją. Należy dbać o ład przestrzenny, zrównoważony rozwój. Planowany układ urbanistyczny powinien odpowiadać na potrzeby mieszkańców, tak aby powstająca przestrzeń osiedli nie została ograniczona do prostych podziałów działek i dróg, bez przewidzenia wewnątrz urbanistycznych dla przestrzeni społecznych i zieleni z rekreacją. Brak przestrzeni zielonych o funkcji rekreacji i wypoczynku zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie osiedli mieszkaniowych obniża jakość życia mieszkańców.

Przedstawiony na MPZP układ działek to z reguły prosty podział, w którym uwzględnia się zapewnienie dostępu do drogi. Często natomiast brakuje pogłębionego projektu urbanistycznego, tworzono go przy uwzględnieniu kontekstu pozostałych terenów, poza zakresem opracowania. Skutkiem takiego wycinkowego podej-

ścia są powstające kolonie zabudowy mieszkaniowej, pozbawione przestrzeni publicznej, społecznej, rekreacyjnej oraz zieleni. Wycinkowe tworzenie planów przyspiesza procedurę, ale konieczne jest ogólne spojrzenie na teren całej miejscowości, by planować przestrzeń zrównoważoną, czyli taką, która daje równy dostęp do wszystkich funkcji, pozwala na kreowanie miasta 15-minutowego. W przeciwnym razie następuje niedopasowanie infrastruktury do potrzeb gwałtownie rozrastających się wsi i osiedli mieszkaniowych, gdzie mieszkańcy poruszają się głównie samochodami. Jedną z przyczyn generujących niewłaściwy rozwój układu przestrzennego i funkcjonalnego centrum wsi jest brak MPZP na obszarach istotnych z punktu widzenia tożsamości wsi i jej układu przestrzennego.

LITERATURA

- Alexander Ch., 2009, *Język wzorców. Miasta – budynki – konstrukcja*, Gdańskie Wydawnictwo Psychologiczne, Gdańsk.
- Bonenberg W., 2007, *Miejska przestrzeń kreatywna*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej”, nr 10.
- Bonenberg W., 2011, *Urban Sprawl jako zagrożenie tożsamości miasta*, „Zeszyty Naukowe Politechniki Poznańskiej. Architektura i Urbanistyka, Tożsamość Miasta w Dobie Globalizacji”, nr 23.
- Buczek G.A., 2011, *Opracowanie planistyczne jako narzędzia kształtowania ład przestrzennego*, Towarzystwo Urbanistów Polskich, Katowice.
- Chmielewski J.M., 2001, *Teoria urbanistyki w projektowaniu i planowaniu miast*, Oficyna Wydawnicza Politechniki Warszawskiej, Warszawa.
- Cichy-Pazder E., 2005, *Teoretyczne i metodyczne podstawy projektowania urbanistycznego*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań.
- Gehl J., 2013, *Życie między budynkami*, Wydawnictwo RAM, Kraków.
- Gehl J., 2014, *Miasta dla ludzi*, Wydawnictwo RAM, Kraków.
- Jurek J., 1988, *Analiza przeobrażeń osadnictwa wiejskiego na obszarach wokółmiejskich*, w: *Problemy geografii osadnictwa i ludności w Polsce*, red. E. Biderman, Wyd. UAM, Poznań–Zielona Góra.
- Kacprzak E., Głębocki B., 2016, *Urban sprawl a zmiany zasobów użytków rolnych na obszarach wiejskich aglomeracji poznańskiej w latach 1990-2016*, „Rozwój Regionalny i Polityka Regionalna”, nr 34.
- Kuć-Czajkowska K., Sidor M. (red.), 2014, *MIASTA społeczne aspekty funkcjonowania*, Wydawnictwo Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.
- Lorens P., 2013, *Równoważenie rozwoju przestrzennego miast polskich*, Wydawnictwo Politechniki Gdańskiej, Gdańsk.
- Marx-Kozakiewicz M., 2008, *Ulica jako forma przestrzeni życia miasta*, „Czasopismo Techniczne Politechniki Krakowskiej”, z. 8.
- Pazder D., 2008, *Rewitalizacja śródmiejskich przestrzeni kulturowych jako czynnik wzrostu atrakcyjności miasta: badania średniej wielkości miast Wielkopolski*, Wydawnictwo Politechniki Poznańskiej, Poznań.

- Polit A., 2010, *Idea miasta zwarteo a rzeczywistość*, „Czasopismo Techniczne Politechniki Krakowskiej”, z. 6-A/1
- Śleszyński P., 2022, *Stan planowania przestrzennego w gminach*, Instytut Geografii Przestrzennego Zagospodarowania PAN, Warszawa.
- Wallis A., 1971, *Socjologia i kształtowanie przestrzeni*, Państwowy Instytut Wydawniczy, Warszawa, s. 93.
- Wejchert K., 1984, *Elementy kompozycji urbanistycznej*, Arkady, Warszawa.
- Zachariasz I., 2012, *Kierunki reformy planowania i zagospodarowania przestrzennego*, Lex a Wolters Kluwer Polska, Warszawa.
- Zwolak S., 2021, *Instytucja ładu przestrzennego w polskim prawie*, Wydawnictwo Naukowe Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej, Lublin.

LACK OF SOCIAL SPACES AND CONTINUATION OF THE TOWN PLANNING ASSUMPTIONS IN THE VILLAGE SKÓRZEWO AS A RESULT OF THE URBAN SPRAWL OF POZNAŃ

Summary

Urban sprawl is the phenomenon of expanding urban boundaries to areas with a lower degree of urbanization, e.g. neighboring communes. It is a spontaneous, unplanned process. Resulting from the need to provide an appropriate amount of residential development, at a lower price, at an acceptable distance from the city center. This need arises due to the increase in population in the city. New investments, carried out in a hurry, with a focus on profit, contribute to the degradation of the village layout, omitting references to local architectural patterns in contemporary buildings. The infrastructure is not adapted to the needs of rapidly growing villages and housing estates, in particular there is too little road capacity and an insufficient number of recreation and park areas. Housing colonies are being created, deprived of social, recreational and green spaces, with problems with efficient access to the workplace and unfavorable conditions for pedestrian access. The number of roads not adapted to the number of inhabitants causes situations in the commune in which the traffic intensity during rush hours is too high. This makes it impossible for residents of towns through which main roads run through to join the traffic. The road leading to Poznań collects traffic from the surrounding villages, generating traffic jams and exhaust fumes in the very center of the town, and too narrow or no sidewalks make such a situation a danger for pedestrians, mainly children walking to school. Another problem are investments made in the 1990s and early 2000s, in areas not yet covered by local spatial development plans, which were absorbed as a result of rural development. Situations arise in which their function is completely incompatible with the nature of the area in which they are located. In the center of the village with cultural potential, production plants, warehouses, construction depots, car mechanic workshops and parking lots were built in the 1990s. Such proximity to a school, church, housing development, in an area located in the center of the village, which has the potential to create a public space, a square, a meeting place for residents, effectively destroys this potential. Public and social space is not only buildings with services such as

shopping malls or discount stores. It consists of squares, squares, places for recreation and walks, and in many towns there is a deficit of these spaces. Services in the form of galleries and discount stores are grouped in Skórzewo along the main access road running through the center of the town, being a natural stopping point on the way from work. Parking lots located at the front and located at the most convenient distances from the housing estates do not generate pedestrian traffic. Therefore, these facilities can hardly be called services with city-forming potential. Rather, they are a response only to the living needs of residents, not to their social needs. This form of trade creates a town where car traffic dominates. However, the scale of the village gives you the opportunity to get around on foot and create a "15-minute" town. This would have a positive impact on reducing car traffic, improving the quality of life of residents, and establishing social relationships thanks to visits to markets, squares, places of recreation and relaxation located close to the place of residence, accessible at distances convenient for pedestrians. These situations show the need to create high-quality local development plans with great awareness of the authorities, designers and investors.

Keywords: local architecture, urban sprawl, public spaces

